

XXIV. IZOBRAŽEVALNI DNEVI

KAKO LAHKO DRUGAČE? SOCIALNA VKLJUČENOST OTROK, MLADOSTNIKOV IN ODRASLIH S POSEBNIMI POTREBAMI

Zaključki

Portorož

30., 31. marec 2016

Ko bom velik, bom ...

Ko bom velika, bom ...

Poznate odgovore na taka vprašanja?

Ste danes res tisto, kar ste si želeli biti?

Ste danes že veliki?

Poznam bivšo sošolko s študija defektologije, ki je v obdobju kolebanja, kaj bo, ko bo velika, četudi je že študirala precej specifični študij, opravljala nastope, hospitacije in se srečala z izkušeno kolegico, defektologinjo, učiteljico v posebnem programu, mentorico na praksi, ki se ji je zaupala. Zaupala, da še ne ve, kaj bo, ko bo velika. Ta druga kolegica pa se ji je tudi zaupala, in priznala, kakšno zmotno odločitev je sprejela v življenju, ko se je vpisala na študij defektologije. Zaupala ji je, kako željna je bila študija prava, ki si ga je resnično želela, a ni bila sprejeta, zdaj je pa že dvajset let v ustanovi, v delu, ki se ukvarja s posebnosti, ob katerih doživlja stres, nezadovoljstvo in dnevno pomisli, kako bi bilo, če bi delala nekaj povsem drugega.

Predstavljajte si sošolkino kolebanje, kako je bila okrepljena, ko je zaključevala svoj študij in se nedvomno spraševala, kako lahko drugače?

Poznam prijatelja, ki si je želel postati umetnik, slikar. V času začetka študija ga je pričela boleti roka. Primoran je bil, da dnevno pretiravanje v likovnem ustvarjanju preneha, saj so bile bolečine prehude. Primoran je bil prekiniti študij, iskati nove priložnosti študijskega vpisa in primoran si je bil odgovoriti, kako lahko drugače.

Poznam dekle, s katero sem se pripravljaj na kontrolne naloge, ustna spraševanja. Dekle, s katero smo se pripravljali, da je razumela, zakaj mora zamenjati šolo, zakaj se mora vpisati v program, kjer ji bo šlo lažje. Dekle, s katero smo organizirali obisk zavoda, kjer je lahko zaključila srednješolski program tekstilstva. Taisto dekle mi je še prejšnji teden zaračunala, brez popusta, nakup v trgovini najboljšega sosedu.

Ob tem dekletu smo se spraševali, kako lahko drugače.

Poznam še veliko fantov in deklet, ki si želijo postati v življenju ... nekaj. Namerno zapišem, da želijo postati nekaj, saj govorimo o poklicih. Ne pozabite pa, da nekdo so že postali in postajajo in prav je, da se sami sprašujejo, kako lahko drugače, ker imajo tudi oni pravico ostati nekdo in postati nekaj. Kuhar, natarar, sobarica, pomočnik, pomočnica, pomočnica knjižničarke ...

Poznam ljudi, ki opravljajo svoj poklic predano. Vejo, da opravljajo poslanstvo, ko se nenehno sprašujejo, kako lahko drugače in se zavedajo, da moramo osebam, ki so bolj ranljive, ustvariti pogoje in iskati možnosti, kako lahko drugače.

(Iz uvodnega nagovora mag. Marka Strleta)

Štiriindvajseti izobraževalni dnevi Društva specialnih in rehabilitacijskih pedagogov Slovenije so letos osvetlili problemsko področje, ki je obravnavalo pomen socialne vključenosti otrok, mladostnikov in odraslih s posebnimi potrebami.

Plenarna predavanja in predstavitve primerov dobrih praks v pogovornih skupinah so bili delovni okvir udeležencem, da so lahko v dejavni vlogi razmišljali o nujnih spremembah in predlogih za naše skupno nadaljnje delovanje.

Z vključevanjem spodbujamo sodelovanje oseb s posebnimi potrebami, gradimo na vzpostavljanju socialne interakcije in komunikacije z vrstniki, razvijamo oblike medsebojnega sodelovanja in druženja, učimo se različnih spretnosti in veščin na delavnicah preko fenomenološkega zavedanja, integracije primarnih refleksov ter učenja, verjamemo v interdisciplinarno povezavo, kjer se krepi socialna mreža. Živimo inkluzijo, ki je vsepovsod, tudi na hodniku, dvoriščih, v jedilnicah ...

Za izvedbo uspešnega vključevanja je ključnega pomena politična naklonjenost, sodelovanje z lokalno skupnostjo, vizionarski vodstveni delavci, sodelovanje med drugimi strokami in sodelovanje s strokovnim in tehničnim kadrom.

Individualne prilagoditve pomagajo oblikovati ustrezen profil pomoči ter prilagoditev pogojev (materialnih, fizičnih, didaktičnih npr. za opismenjevanje) za sodelovanje kot so razred, okolje, klima, medsebojni odnosi z vnašanjem visoke mere empatije, spoštovanja in čustvene podpore, motivacija, spodbuda, vodenje s ciljem, da je posameznik uspešen, še posebno, da se izkaže med vrstniki, ter drugimi in ni izpostavljen in izključen iz dogajanja. Aktivno vključevanje uporabnika pri načrtovanju aktivnosti, njegovih načrtov, izpostavitve močnih področij in vključevanje teh možnosti tudi pri izbiri prostega časa. Prilagajanje okolja, učenje orientacije, gibanje v svojem okolju za osebe s posebnimi potrebami daje dobre rezultate, če poteka preko izkustvenega učenja, v majhnih skupinah, prilagojeno sposobnostim posameznika.

Ocenjujemo, da je nujno potrebna sistemska ureditev, saj Iznajdljivost in dobra volja nista vedno dovolj. Vsi se zavedamo tega, ampak kako pa bomo to naredili? Elementi inkluzije se uresničujejo le z novimi pristopi, metodami in načini poučevanja, s spreminjanjem stališč in spreminjanjem vloge strokovnih delavcev v procesu obravnave otrok.

Socialna vključenost se uresničuje na različne načine?

Za življenje v različnost lahko izkoristimo tudi interesne dejavnosti, kjer preko fenomenološkega pristopa doživimo svet sočloveka, ki funkcionira na drugačen način kot mi. Pa naj bo to slepota, gibalna oviranost ali kaj drugega. Otroci, vrstniki, ki prihajajo v stik z drugačnostjo nimajo predsodkov, če jim jo predstavimo na ustrezen način. Otroci zelo radi pomagajo otrokom s posebnimi potrebami.

Po 10ih letih festivala Igraj se z mano lahko podamo tudi učinke o socialni vključenosti oseb s posebnimi potrebami. Na podlagi trajnih festivalskih učinkov lahko rečemo, da bolj verjetno pride do trajne socialne participacije, če festivalsko dogajanje obstane. Socialni učinki so vrednoteni preko raziskave in zaključuje, da

festival predstavlja varno okolje, ki zmanjšuje strah pred oseb s posebnimi potrebami in spreminja odnos do oseb s posebnimi potrebami. Igra je sredstvo spreminjanja mišljenja in doživljanja.

K našemu vsakdanjemu delu z oseb s posebnimi potrebami pripomorejo in ga obogatijo tudi druge stroke, kot je arhitektura ipd. Tudi tu pa je ključno sodelovanje in povezovanje strok in vrednotenje skupnega dela. Prilagajanje okolja, učenje orientacije, gibanje v svojem okolju za oseb s posebnimi potrebami daje dobre rezultate, če poteka preko izkustvenega učenja, v majhnih skupinah, prilagojeno sposobnostim posameznika.

Pozitivne so tudi izkušnje povezovanja z osnovnimi šolami v okolici in gimnazijami v tujini ter sledenje skupnim ciljem. Pri krepitvi socialnih odnosov so projekti in mobilnosti tisti, ki naredijo premik v mišljenju in dajejo nove možnosti, da zgradimo tisto, kar je pri inkluzivnih procesih najpomembnejše.

Kako lahko drugače na področju dela in zaposlovanja?

Delo in zaposlitev sta izredno pomembni fazi v življenju oseb s posebnimi potrebami, saj predstavljata enega izmed pomembnih dejavnikov, ki odraslim osebam s posebnimi potrebami omogoča integracijo v običajen življenjski tok in je najboljšo varovalo pred socialno izključenostjo.

Več inovativnih projektov, v katerih so se posamezniki usposabljali za različna dela na primer v hostlu in kmetijstvu so pokazatelji uspešnih možnosti, ko resnično lahko drugače. Organizirane delavnice, kjer se mladi s posebnimi potrebami naučijo različnih delovnih opravil in spoznajo delovna pravila, so lahko dobra priprava na vključitev v delovno in širše socialno okolje. Za uspešno vključevanje mladih s posebnimi potrebami v skupnost je potrebno tudi odpreti poti in graditi mostove za situacijsko učenje.

Ostaja nerešeno vprašanje prehoda oseb s posebnimi potrebami v primeru vključitve v varstveno delovne centre in nato v delo in zaposlitev ter prehoda iz šole na trg dela oziroma v zaposlitev. Za ureditev prehodov oseb s posebnimi potrebami iz varovanih oblik v zaposlitev je bilo ponovno izpostavljeno, da je potrebno čim prej pripraviti novi zakon o družbenem varstvu – predvidoma se bo imenoval zakon o socialnem vključevanju - ter omogočiti prehode iz zaščitnih oblik dela v zaposlitve na odprtem trgu dela in obratno nazaj, v primerih ko posamezniki takšnih vključitev ne bodo več zmogli.

In še? Žal, tudi problem organizirane skrbi za starejše varovance ter alternativne možnosti vsakodneвне vključenosti.

Pri prehodu iz šole na trg dela je prehod na trg dela pomemben del kompleksnega procesa priprave mladih na odraslo življenje. Prehod mladih s posebnimi potrebami mora biti podprt z večjim in neposrednim sodelovanjem vseh ključnih deležnikov. S pripravami na trg dela je potrebno pričeti že v času šolanja in jim nuditi podporo vse dotlej, dokler se ne okrepijo na delovnem mestu. Tudi tu se pričakuje čim prej sistemsko rešitev oziroma zakonodajno ureditev strokovne podpore.

Kreiranje je ustvarjanje?

Posebej odmeven je prikaz aktivnosti, s katerimi so mladi s posebnimi potrebami spodbudili lastno umetniško ustvarjanje ter pripravili gledališko predstavo. S pomočjo animacije v procesu inkluzije se odkriva močna področja vsakega posameznika oziroma otroka in mladostnika s posebnimi potrebami in to je naša moč.

Zaključke zbral mag. Marko Strle, predsednik DSRPS